

2. Сенчагов В.К. Эффективность использования основных фондов (показатели, факторы, стимулы) / В.К. Сенчагов. — М. : ИНФРА - М, 2001. — С. 243.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

*Клименко О.В., головний спеціаліст аналітично-організаційного відділу
Національної комісії, що здійснює державне регулювання
у сфері ринків фінансових послуг, м. Київ, Україна*

Актуальною для економіки України темою є удосконалення державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг з метою реалізації наявного потенціалу в цій сфері і визначення умов його зростання. До сфери ринків небанківських фінансових послуг відноситься діяльність страхових компаній (СК), кредитних спілок (КС), ломбардів, фондів фінансування будівництва (ФФБ), недержавних пенсійних фондів (НПФ) тощо. Важливо підкреслити, що ринки небанківських фінансових послуг є складовою частиною загальнодержавної фінансової системи України. Ефективність їх діяльності значною мірою забезпечує можливості інноваційного розвитку економіки держави.

Тисячі установ, що працюють на ринках небанківських фінансових послуг, мільйони їх клієнтів – громадян України, значні розміри активів і мільярдні обсяги фінансових операцій на зазначених ринках вимагають відповідної уваги з боку владних до цієї сфери економіки. Розміри активів небанківських фінансових установ в порівнянні з активами банків за даними на 01.01.2013 року склали (млрд. грн.): банків сумарно – 1127,2; небанківських фінансових установ сумарно – 100,2; страхових компаній – 56,1; ломбардів – 1,3; НПФ – 1,7; КС – 2,5; інших кредитних установ – 8,9; фінансових компаній – 29,7. Ці дані свідчать, що серед небанківських фінансових установ провідна роль належить страховим компаніям. Обсяги активів та фінансових операцій всіх інших суб'єктів ринків небанківських послуг є значно меншими. За підсумками 2013 року таке співвідношення між зазначеними сегментами ринків небанківських фінансових послуг принципово не змінилось [1]. Так, за підсумками 2013 року сумарні активи банків зросли до (млрд. грн.) 1278,1; страхових компаній – до 66,4; НПФ – до 2,1; КС – до 2,6. За 9 місяців 2013 року активи ломбардів зросли до 1,5; фінансових компаній – до 29,8 млрд. грн. Всі ці дані свідчать, що впродовж 2013, як і в попередні роки, ринок небанківських фінансових послуг поступово укріплювався.

Ринки небанківських фінансових послуг розширюються завдяки, по-перше, посиленню уваги з боку держави до їх класичних сегментів, наприклад до страхування автотранспортних засобів. А, по-друге, внаслідок становлення фактично нових для українського суспільства сфер небанківських фінансових послуг (фондів фінансування будівництва, недержавних пенсійних фондів, добровільного медичного страхування), а

також нових видів обов'язкового страхування майнових ризиків під час промислової розробки родовищ нафти і газу, видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ або відповідальності інвестора за шкоду, заподіяну довкіллю чи здоров'ю людей та інш. [2, 3]. Тому питання підвищення ефективності державного регулювання сфери ринків небанківських фінансових послуг для України має стратегічне значення.

З наукової і практичної точок зору різні аспекти функціонування ринків небанківських фінансових послуг в Україні розглядалися в роботах [4, 5] та багатьох інших. Але проблеми, що виникають на ринках небанківських фінансових послуг, можливі шляхи подолання цих проблем, перспективи розвитку кожного з сегментів зазначених ринків досліджені недостатньо. В науковій літературі найбільше уваги, як правило, приділяється аналізу різних напрямків ринку страхування. Інші сфери ринків небанківських фінансових послуг вивчені значно менше.

Головною загальною проблемою в діяльності практично всієї сфери ринків небанківських фінансових послуг є відсутність у споживачів послуг, у громадян України гарантій щодо забезпечення їх прав та інтересів при користуванні фінансовими послугами. Невиплати страховими компаніями компенсацій постраждалим особам майже в усіх секторах страхування, неповернення кредитними спілками коштів своїм членам, невиконання фондами фінансування будівництва своїх зобов'язань перед інвесторами в плані надання житла чи повернення вкладених грошей тощо підбивають довіру населення України до діючих на ринках небанківських фінансових послуг структур. А це стримує їх розвиток в позитивному напрямку.

Проблема ринків небанківських фінансових послуг полягає також в недостатності, а нерідко і відсутності у значної кількості діючих на цих ринках організацій, структур, компаній необхідного для стабільного та надійного їх функціонування обсягу фінансових ресурсів, якісних та ліквідних активів.

Світова фінансово-економічна криза, політична нестабільність в Україні, падіння на ~ 50 відсотків курсу гривні за перші три місяця 2014 року і дефіцит бюджету ускладнюють задачу подолання, проблем існуючих на ринках небанківських фінансових послуг. Можна очікувати, що в нинішніх умовах уряд України і Національний банк (НБУ) будуть дуже обережно підходити до пропозицій щодо рефінансування певної частини кредитних спілок чи інших суб'єктів ринків небанківських фінансових послуг для підтримки ліквідності, фінансової стабільності та для підвищення рівня захисту вкладів їх членів. Причина полягає перш за все в тому, що значна кількість страхових компаній, кредитних спілок та інших структур, які працюють на цих ринках і мають проблеми, не зможуть задовольнити вимоги НБУ щодо наявності ліквідних активів, необхідних для забезпечення кредиту під рефінансування.

Більш перспективними в цьому напрямку виглядають пропозиції щодо створення в кожному секторі ринків небанківських фінансових послуг спеціальних фондів за рахунок обов'язкових внесків в них грошових сум суб'єктами ринків. Прикладом такого рішення є створення в Моторно (транспортному) страховому бюро України (МТСБУ) гарантійних фондів, з яких сплачується борги по «автоцивілці»

збанкрутілих страхових компаній. В разі застосування на добровільних засадах подібних стабілізаційних фондів при, наприклад, саморегульованих організаціях (асоціаціях, федераціях, лігах та інш.), що об'єднують по декілька десятків суб'єктів ринків, учасники фондів будуть самостійно прискіпливо моніторити діяльність і фінансовий стан кожного суб'єкта, щоб не втратити вкладені у стабілізаційний фонд свої грошові внески. Безумовно, що ця пропозиція потребує детального опрацювання в плані правомірного юридичного оформлення і прийняття на законодавчому рівні. Але концепція подальшого розвитку ринків небанківських фінансових послуг повинна передбачати посилення ролі саморегульованих організацій, що об'єднують суб'єктів ринків, у вирішенні їх проблем.

Важливість завдань, які стоять перед ринками небанківських фінансових послуг в плані їх розширення, підвищення ефективності функціонування, зміцнення стабільності, а також посилення захисту споживачів цих послуг, потребують більшої уваги до цієї сфери з боку органів влади. Державне регулювання та нагляд за цими ринками здійснює Нацкомфінпослуг. Можливості впливу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, регламентовані законодавством України. А тому удосконалення законодавства в цій сфері з метою подолання існуючих на ринках проблем є головним напрямком їх вирішення на рівні Верховної Ради України.

Удосконалення системи нагляду з боку державних органів за діяльністю ринків небанківських фінансових послуг передбачає широке застосування сучасних методів стрес-тестування фінансового стану підприємницьких структур, оцінки ризиків їх діяльності та раннього упередження проблемних ситуацій в цій сфері. Перешкодою на шляху впровадження таких методів і систем в Україні є відсутність постійного моніторингу державними органами діяльності суб'єктів ринків і неможливість отримання достовірної інформації щодо вартості активів, платоспроможності компаній, розміру та руху їх регуляторного капіталу. Так, завдяки прогалинам у законодавстві щодо страхування певні структури використовують механізми ринків фінансових послуг для ухилення від сплати податків в повному обсязі, для виводу грошей за межі держави та для інших сумнівних операцій. Тому нагальним завданням є законодавче посилення особистої відповідальності, майнової та кримінальної керівників і засновників комерційних структур (страхових компаній, кредитних спілок, фондів фінансування будівництва та інших) за нанесені втрати, збитки, шкоду громадянам України. Така відповідальність в Україні майже відсутня. Доопрацювання нормативно-законодавчої бази щодо діяльності ринків небанківських фінансових послуг в зазначених напрямках, насамперед в частині захисту прав споживачів послуг, сприятиме поширенню довіри населення до цих ринків, розширенню їх діяльності та позитивним зрушенням в економіці України.

Список літератури:

1. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України за 9 місяців 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.nfp.gov.ua/742/html](http://www.nfp.gov.ua/742/html).
2. Левченко В.П. Ринок небанківських фінансових послуг: поточний стан та перспективи розвитку / В.П. Левченко // Збірник наукових праць, ДНВЗ «Українська академія банківської справи НБУ». – 2010. – С. 379-393.
3. Ящук В.В. Ринки фінансових послуг як складова системи економічного розвитку / В.В. Ящук // Фінанси України. – 2010. - № 1. – С. 115 - 121.
4. Унінець-Ходаківська В.П. Роль державного регулювання на ринку фінансових послуг / В.П. Унінець-Ходаківська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №6. – С. 238 - 247.
5. Пінчук А.П. Особливості функціонування системи державного регулювання ринків фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Gospravlenie/2_119700.doc.htm.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЮ ТА ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

*Махнарилов Ю.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Плескач І.О., студент кафедри фінансів, КНУТД, м. Київ, Україна*

Актуальність теми зумовлена необхідністю вирішення задачі забезпечення ефективного портфельного інвестування, орієнтованого на диверсифікацію активів, що дозволяє зменшувати кон'юнктурні ризики, пов'язані з нерівномірністю розвитку окремих підприємств, галузей, регіонів та країн і вигідно відрізняє портфельні інвестиції від індивідуального інвестування в цінні папери.

Системний підхід - напрямок методології наукового пізнання, в основі якого лежить розгляд об'єкта як системи: цілісного комплексу взаємозалежних елементів. Згідно з роботами І.В. Блауберга, В.Н. Садовського Е.Г. Юдіна система - сукупність взаємодіючих об'єктів, За Л. Берталанфі та Хол А.Д - сукупність сутностей і відносин.

Говорячи про системний підхід, можна говорити про деякий спосіб організації дій, який охоплює будь-який рід діяльності, виявляючи закономірності й взаємозв'язки з метою їх більш ефективного використання. При цьому системний підхід є не стільки методом рішення завдань, скільки методом постановки завдань. Це якісно більше високий, ніж просто предметний, спосіб пізнання.

В контексті принципів системного підходу розглянемо формування інвестиційного портфелю та його оптимізацію.

Цілісність, що дозволяє розглядати одночасно систему як єдине ціле й у той же час як підсистему для вищестоящих рівнів.